

škrt ga trešči greha pad\* (str. 45). Ne, takšnih verzov ni pisal niti Koseski! Sploh, Šandovi verzi! Ko je tako prekosil Koseskega, evo ga: z zavihanimi rokavi gre, da se pomeri s samim — Shakespearejem! On ve, da so za Shakespearejev verz značilne enozložnice, ki delajo prevajalcem toliko skrbi in preglavice. In res skuje verz, ki stoji na str. 50. Tam pravi Šanda:

Resnice mrvico najprej podstri,  
da lažje vjame v zanjko se kalin,  
laži debele na debelo vsuj,  
novosti malo in ugank natri,  
sposodi od resnobe si obraz,  
zatem primesi še zunanje šeme:

vrisk, up, kes, čut, jok, stid, dvom, črt, strah, srd...

Človeku kar sapa zastane: „Qualis artifex! Qualis artifex!“ Ta verz si naj blagovoli takoj notirati pisec naše doslej še ne napisane metrike! Ne, takšnih verzov niso pred 150 leti pri Nemcih pisali niti oni, ki so mislili, da je „Kirchturmknopf Daktylus, Klopstock Trochaeus“. Notabene! — take reči uganja mož, ki zna, kakor kaže priobčeni odlomek, delati tudi dobre verze, celo z enozložnicami, n. pr. na str. 44: „Kaj sme, ne zna, kam pot mu gre, ne ve!“

Šandova „tragedija“ je nov dokaz, da je bil tej snovi dozda kos samo edini — Prešeren; že davno bi morala, kakor še marsikaj drugega, biti „Lepa Vida“ sprejeta v zbirko njegovih poezij. Njene preproste, globoke tragike in nedosežne lepote se človek z boleščjo spominja na križevi poti preko teh dolgih 176 strani. Na predzadnji strani ovitka je pisatelj natisnil naslove del, ki jih je dosedaj priobčil. Iz njih se vidi, da je dosegel prav lepe uspehe z literarnozgodovinskimi članki. Tukaj naj nadaljuje in porabi svoje znanje jezikov in svojo književno orientiranost. In če mu žilica le ne da miru in mora na vsak način delati verze, naj izbere kako lepo tuje delo in naj ga prevede. Pri izberi ga bo podpirala njegova literarna izobraženost, pri prevajanju njegova verzifikatorska spretnost, ki se mu — v neki meri — lahko prizna. Predloga pa ga bo varovala raznih skokov, kozolcev in neokusnosti, katerih se, kakor vidimo na tej njegovi drugi knjigi, menda vendarle ne zna obraniti. Na vsak način bo denar, ki ga žrtvuje za to, da svoja dela sam zalaga, naložen boljše. Mogoče bomo potem dobili nekaj, kar bodo lahko čitali tudi drugi, ne samo oni nesrečniki, katerih neveseli poklic je, da morajo čitati domače naloge literarnih eksperimentatorjev.

Dr. Jož. A. Glonar.

Vladimir Treščec, Novele. Zagreb, 1915. 80. 121 str. Izdanje Društva hrvatskih književnikov. Cena 2 K. (Za vseh šest letnih publikacij tega društva 9 K).

Vladimir Treščec pl. Branjski je ljubljanski publikli znan kot intendant zagrebškega kazališta (izza l. 1909.) Nekateri ga poznamo tudi s skupščin „Matice Hrvatske“, ki ji je bil odbornik. Sedaj je obenem veliki župan zagrebški, torej političen uradnik. Kot sin bosanskega šefa za uk in bogočastje (r. 1870), je začel svojo politično karijero v Bosni, a jo nadaljeval v Zagrebu. Svojo izobrazbo je popolnjeval na Dunaju, v Parizu, na Nemškem, v Italiji in je bival tudi na Rivieri. Že na vnanjem nastopu se mu vidi, da pozna svet. Pa tudi v tej knjigi kažeta dve izmed treh novel pisateljeve zveze s „svetom“; v „Listku romana“ in v „Kseniji“ žive ali vsaj mislijo osebe v tujini ali s tujino; le zadnji spis, „Ferid“, ima domačo, hercegovinsko snov. Seveda s tem nisem morda hotel reči, da bi Treščeca tendence bile povsem kosmopolitske; avtorjeva volja se kaže v tem, da se v vseh

treh novelah svoje knjige vsaj na vnanje dotika vprašanj našega naroda. V „Listku romana“ se oslepeli Vladislav Gorjanović ustrelil med drugim zato, ker domovina ne potrebuje slabičev, sanjarjev in Hamletov. V „Kseniji“ začutimo hipno v ozadju Strobmayerjeve misli, a v „Feridu“ vidimo težko socialno-politično nasprotje med begom in kmeti. Kljub temu se ne more tajiti, da so bistvo vsaj prvih dveh novel vobče človeški motivi: Prirodna sila gre svojo pot; eden se ji ukloni sam rad, ko je uvidel svojo slabost in nesposobnost (kakor slepi Vladislav), drugi ji podleže, če so ga prisilili, z umetnimi sredstvi (katekizmi) se z njo boriti. K tej misli se družijo še misli o „pokvarjeni“ krvi in podedovani strastnosti, ki pomeni konec rodovin. Motivi niso novi, a konkretni dogodek ter njega obdelava se mi vidita v zadnji, najmanjši noveli najzanimivejša; gospodin Vladimir Treščec je bil tu zares realist in modernik. Najmanj me je mikala prva novela. Le tehnično se je izkazal v njej avtor kot gledališki intendant, ker je, kar se je le dalo, efekt potiskal na konec. — Ko sem čital knjigo, se mi je bilo večkrat spomniti nekaterih strani Gjalskega, ki je bil s Treščecem eden izmed ustanoviteljev „Društva hrvatskih književnikov“, te pred 11 leti organizirane opozicije proti konservativnim strujam hrvatske književnosti.

Dr. Fr. Ilešič.

**Publikacije „Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti“ v Zagrebu za l. 1914. Matematično-prirodoslovni razred.**

Pred kratkim je izšla druga skupina publikacij Jugoslovanske akademije za l. 1914., ki obsega med drugimi štiri izdanja matematično-prirodoslovnega razreda z zanimivo vsebino.

V 204. knjigi „Rada“ ima dve razpravi botanik Dragutin Hirc. V sestavku „Floristička izučavanja u istočnim krajevima Istre, I. Kastav i Kastavština“ podaja na uvodnem mestu pregled o dosedanjem botaničnem raziskovanju vzhodne Istre, ki se je začelo v prvi polovici XVII. veka. Temu delu sledi geografsko-geološki pregled omenjenega ozemlja, katerega cvetana pripada mediteranski, pontski in baltiški skupini; dobimo pa tudi zastopnice alpinske flore. V sistematskem pregledu ondi divje rastočih rastlinskih vrst našteje pisatelj v 71 družinah 276 rodov z nad 500 vrstami. — V svoji drugi razpravi „Ispravci radnjama dra. A. Forenbachera Visianijski prethodnici u Dalmaciji“ i „Istorijski prijedlog botaničkih istraživanja kraljevine Dalmacije od „Visianija do danas“ navaja Hirc k imenovanim razpravam potrebne popravke. — Dr. Vale Vouk je objavil delo „Gutacija i hidatode kod Oxalis-vrslá“. V ta namen je preiskal 12 vrst zajčje deteljice in je našel pojav gutacije (izločevanje vodenih kapljic) le pri štirih. Razvoj hidatod, po katerih se vrši gutacija, je odvisen od ekoloških razmer, v katerih rastejo posamezne vrste.

Nadalje obsega 204. knjiga „Rada“ še naslednje naravoslovne in matematične razprave: Dr. Andr. Mohorovičić „Hodograf prvih longitudinalnih valova potresa (emersio undarum primarum)“. — Dr. Vl. Varičak „O transformaciji elektromagnetskoga polja u teoriji relativnosti“. — Dr. Milutin Milanković „O pitanju astronomskih teorija ledenih doba“. — S. M. Lozanić „Uspesi elektro-sinteza“. — Dr. St. Hondl „Nacrť povijesti kvantitativne atomistike“. Obsežno in pregledno zasnovana razprava se deli v sledeče odstavke: I. Počeci kvantitativne atomistike, II. Zastoj atomističke nauke, III. Novi procvat atomistike. — Dr. Jos. Sobotka „O pojmu potencije s obzirom na površinu 2 stepena“. — Dr. J. Majcen „O prostornoj krivulji 4. reda I. vrste s dvostrukom točkom“ in „Način za određenje